

Klaus Wagenbach

Franz Kafka

Billeder fra hans liv

Forlaget Vandkunsten, 2009

Af Bodil Kruse

Forlaget *Vandkunsten* har udgivet et omfangsrigt billedværk om forfatteren Franz Kafka. Det er den tyske forlægger Klaus Wagenbach, (f.1930) der gennem årtier har opsøgt og eftersporet fotos, postkort, breve m.v., der kunne belyse Kafkas liv og færden. Han har stået bag en kritisk Kafka-udgave og en biografi om forfatteren.

Wagenbach skriver i sit forord, at han begyndte at samle på fotografier fra Kafkas liv i 1950 og at han har gjort det siden. Forfatteren skriver i forordet, at han har gjort bogens tekstdele så korte som muligt. Der er kun en kort indledning og så korte tekster på et par sider mellem de forskellige faser i Kafkas liv. Han henviser til sin biografi om Franz Kafka for supplerende oplysninger. Min kritik vil være, at disse tekstafsnit er lige lovlig korte.

Bogen er bygget kronologisk op med billeder af de to sæt bedsteforældre og fotos fra disses hjembyer. Begge Kafkas forældre stammede fra mindre byer i Böhmen, og de kom først som voksne til hovedstaden Prag. Senere i bogen kommer utallige billeder af forældre, søskende, lærere, studiekammerater osv. Vi får også et indtryk af det Prag, som Kafka voksede op i med billeder fra markeder, butikker, broer m.v. Prag var på dette tidspunkt ved at få et vist storbypræg, og byen var den tredjestørste i Donaumonarkiet efter Wien og Budapest.

Wagenbach har et kort tekstafsnit, hvor han beskriver den begyndende industrialisering i Böhmenområdet. Der var anlagt jernbaner, som fremmede den industrielle udvikling inden for glas, tekstil osv. Wagenbach skriver, at livet i Böhmen var præget af ”den rå konkurrencekapitalismes brutalitet”, hvis ulykker Kafka arbejdede med. Han blev som bekendt efter sin juridiske eksamen ansat ved Arbejdsulykkesforsikringsanstalten i Prag. Han kom på kontrolbesøg på fabrikkerne og læste rapporter om de ulykker, der skete i de nye industrianlæg. Wagenbach skriver, at Kafka var den eneste ”borgerlige” forfatter, der kendte det industrialiserede samfunds underbygning.

Hvad er sigtet med en bog som denne? Wagenbach skriver i sit forord, at man kan læse den på to måder. Som en visuel skildring af de steder i det gamle Centraleuropa og de personer, der har betydet noget for forfatteren Franz Kafkas liv mellem 1883 - 1924. Det er en enkel og ligetil anvendelse, som på sæt og vis kan være udmærket.

Den anden mulighed er – skriver Wagenbach – at læse bogen som en refleksion over afstanden mellem Kafkas materielle baggrund og det litterære sprog. Wagenbach skriver meget rigtigt, at Kafkas prosa kun indeholder meget få realistiske detaljer, og at den har en ”hjemløs” atmosfære. Kafkas tekster er

meget abstrakte med kun få stedsangivelser og kun få tidsangivelser. Hvorfor Franz Kafka – tilsyneladende bevidst – har arbejdet med denne distance, må finde sin forklaring andetsteds. Læser man bogen med denne tanke i baghovedet, kunne man – måske – få en lidt bedre forståelse af Kafkas værker.

Det centrale må stadig være, hvad Kafka har skrevet af litterære værker, og hvad han har villet udtrykke i dem. Og det er jo en helt anden diskussion.

Kafka begyndte som voksen at lære sig hebraisk, han mødte det jiddische teater og han stødte på re-

præsentanter for hassidismen og hele den østjødiske verden. Denne del af Franz Kafkas liv har Wagenbach desværre ikke fundet ret mange billeder fra. Heller ikke Den nye jødiske Kirkegaard i Prag, hvor Kafka blev begravet, er kommet med.

Bogen er meget tung, omfangsrig – og interessant. Forfatteren fremlægger, hvad han har samlet sammen af billeder gennem mere end 50 år, og han har taget det hele med, også enkelte billeder, som jeg vil kalde lidt perifere.

Franz Kafka sammen med sin forlovede Felice Bauer i Budapest, 1917. Billede fra bogen.